

TÜRKİYE'DE PSİKOLOJİ *

Psikolojinin Değişik Kültür Sahalarında Gelişmesine Dair Düşünceler

FRED McKINNEY
Missouri Üniversitesi

(«The American Psychologist» te çıkmış olan bu makale muhtelif kısımlarında ciddi bilgi hataları ihtiva etmektedir, ve umumî mülahazalarına iştirâk etmemize imkân yoktur. Buna rağmen, ekserisi Amerika'dan gelen misafir lektörlerin kanaatlerini aksettirdiği hissini uyandırdığı ve geniş bir okuyucu kitlesine esasen ulaşmış olduğu için tercümesini faydalı bulduk.)

Son birkaç senedir, Avrupa'nın muhtelif kısımlarında Psikolojinin durumuna ait birçok makaleler yazıldı (Lehner, 1955; Razran, 1958; Summerfield, 1958; Zajonc, 1957,). 1958-59 ders yılı için Fulbright okutmanı olarak Türkiye'ye gelmek üzere Birleşik Amerika'yı terketmeden önce, bu makaleleri okuyarak Türk Kültüründe Psikolojinin Yerine dair bir yazı yazmayı düşünmüştüm.

Türkiyede ilk birkaç haftadan sonra, dünyanın diğer bazı yerlerindeki Psikolojinin durumu ile mukayese edildiğinde, araştırma ve profesyonel faaliyetin bu memlekette henüz ilk merhalelerinde bulunduğu ve bunun için de bu meseleye bir makale tahsis etmenin doğru olmadığı neticesine vardım. Mamafih, Türkiye ve komşu memleketlerin batılılaşma ile ilgili meselelerini daha yakından tanıdıkça, Psikolojinin Türkiye'deki inkişafının Afrika-Asya blokundaki ve belki de daha başka yerlerdeki milletlerin Psikoloji gelişmesini mükemmelen temsil edebileceğini müşahede ettim. Prothro ve Melikian'ın (1955) yazdığı «Araplar ve Yakın Doğuda Psikoloji» meselesini inceleyen bir makale ve Beynelmîlel Psikologlar Rehberi'nin mütelaası Türkiyede Psikolojinin durumu ile ilgili şartları tahlil eden bir makalenin kıymeti bulunacağına dair

* Fred McKinney, «Psychology in Turkey», *The American Psychologist*, 15 : 11, November 1960. Bu makale İngilizceden Türkçeye Tecrübi Psikoloji Asistanları Erol Güngör ve Doğan Cüceloğlu tarafından çevrilmiştir.

hissimi daha ziyade kuvvetlendirdi. Bundan sonra Atatürk Türkiyesinde (1923 den itibaren) Psikoloji ve ilgili disiplinler tarihine ait lüzlumlu malûmatı toplamaya başladığım gibi, aynı zamanda Orta Doğu'nun bu çabucak gelişen demokrasisinde Psikolojinin besleyebileceği tatbiki teknolojilerin durumlarını keşfetmeye çalıştım.

İSTANBUL'DA AKADEMİK PSİKOLOJİ

Türkiye'de ki (İstanbul ve Ankara) Psikoloji tarihine dair kısa bir yazı, Walter Miles tarafından çıkarılan bir 1956 İstanbul Üniversitesi Yayını'nda neşredildi. Bu yazı Türkiye'de Psikolojinin 1915 de G. Anschutz'un İstanbul'a bir kısım aletler ve Tecrübî Psikolojiyi tesis etmek için bir planla gelmesiyle başladığına işaret etmektedir. Bu başlangıç I. Dünya Harbinden sonra Anschutz'un Türkiyeden ayrılmasıyla akamete uğramış, ve onun eserlerinden geriye çok az şeyler kalmıştır. İstanbuldaki hakikî öncü Jean Jacques Rousseau Enstitüsünde çalışmış bulunan ve 1919 da Umumî Psikoloji Kürsüsünü doldurmak için İstanbul'a gelen Şekip Tunç adında bir Türktü. Kendisi meslek hayatı boyunca umumî sahada birçok klâsikleri tercüme etmiştir; bunların arasında William James'in iki ve Freud'un bir kitabı da bulunmaktadır.

1933 de Tecrübî Psikoloji Kürsüsünü tesis etmek için başka bir teşebbüs yapılmış, fakat bu teşebbüs tayin edilenin (Nazilerden kaçan biri) Türkiye'ye gelmeden önce vefatından dolayı muvaffak olamamıştır. Mamafih, 1937 de Jena Üniversitesinden William Peters Tecrübî Psikoloji Kürsüsü ve laboratuvar ihtiva eden Pedagoji Enstitüsünü kurmuştur. Berlinde okuyan ve doktorasını Frankfurt'ta yapan Mümtaz Turhan 1936 da Vatanı Türkiye'ye dönmüş ve Psikoloji tecrübelerinin ilerlemesine iştirâk etmiştir. Kendisi ayrıca İngiltere'de Cammbridge'de, Bartlett'in yanında da tahsil etmiştir. 1951 de Tecrübî Psikoloji Profesörlüğüne tayin edilmiştir.

İstanbul Üniversitesindeki laboratuvar 1940 dan 1952 ye kadar tetkiklerini iki cilt halinde yayınlamış ve 1956 da, daha önce Yale Üniversitesi mensuplarından olan Walter Miles, Tecrübî Psikoloji Çalışmaları'nın ilk cildini çıkarmıştır.

Cambridge Üniversitesinden Frederick Charles Bartlett, «Büyük Britanya'da Yeni Psikoloji Cereyanları» adlı bir seri konferans vermek için davet edilmiş, ve bu konferanslar ertesi sene İngilizce ve Türkçe

olarak bir Üniversite monografisinde yayınlanmıştır. Tecrübî Psikoloji Çalışmaları'nın ikinci cildi 1958 de yayınlanmıştır.

Fulbrigt tahsisatı İstanbul Üniversitesinde ders verme imkânları sağlamıştır: 1952 de, Wichita Üniversitesinden N. H. Pronko Tecrübî Psikoloji Profesörü olarak çalıştı; 1957-58 de daha sonra Carnegie Tech.'e intisab eden E. P. Hollander Misafir Psikoloji Profesör'ü idi, derslerinde amprik Sosyal Psikoloji üzerinde durmuştur. 1958-59 da da, önceleri Fort Hays Kansas Devlet Koleji'nde bulunmuş olan, Homer B. Reed Tecrübî Psikoloji Misafir Profesörü olmuştur.

Laboratuarda son senelerde birkaç doktora araştırması ve muhtelif küçük araştırmalar yapılmıştır. Son zamanlardaki çalışmalar basarî idrak ve heyecan ifadelerinin tefsiri sahalalarında yapılmaktadır. Bu bölümde dört asistan çalışmaktadır, aynı zamanda Tatbiki Psikoloji Kürsüsü kurulması üniversite tarafından kabul edilmiş durumdadır, fakat henüz bir tayin yapılamamıştır. Laboratuardan mezun olmuş bir kaç kişi şimdi Birleşik Devletler'de ve İngiltere'de tahsillerine devam etmekte ve klinik, eğitim, endüstri ve askerî sahalarda gittikçe artan Psikolojik hizmet ihtiyacını karşılamak üzere memleketlerine dönmeyi tasarlamaktadırlar. Tecrübî faaliyetlere ilâveten Umumî Psikoloji Kürsüsü de vardır, ve bu kürsüyü Ş. Tunç'un çekilmesinden sonra, Piaget'nin birkaç kitabını Türkçeye çevirmiş olan S. E. Siyavuşgil işgal etmektedir. İlaveten bu kadroda Ordu Alfa Testlerini Türkçeye adapte eden Doçent Refia Uğurel Şemin ve asistanlar bulunmaktadır.

ANKARA'DA AKADEMİK PSİKOLOJİ

Ankara'daki Akademik Psikoloji (Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi) bugün Birleşik Amerika'da tanınan Muzaffer Şerif'in önderliğinde başlamıştır. APA Rehberinden, Şerif'in 1929 da İstanbul Üniversitesinden MA, 1932 de Harvard Üniversitesinden MA, ve 1935 de Columbia Üniversitesinden PhD aldığını anlıyoruz. Gazi Enstitüsüne (Türkiyedeki en mühim öğretmen-eğitim enstitüsü) doçent olarak tayin edildi ve 1937 de Ankara Üniversitesindeki yeni Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Psikoloji Doçenti oluncaya kadar orada çalıştı. Şerif birçok mühim Amerikan yayınlarını tercüme etti, bunların arasında Terman ve Merrill'in Binet Testi El Kitabı ve Woodworth'in Muasır Psikoloji Okulları da vardır. 1945 de Ankara'dan ayrıldı, o zamandan beri Amerika'da faal olarak eser yayınlamaktadır, hâlihazırda Oklahoma Üniversitesinde Öğretim üyesidir.

1945 den itibaren Ankara'daki kürsü Misafir Amerikalılar tarafından işgal edilmiştir; Bunlardan ilki şimdi Princeton'da olan C. C. Pratt'dır. Kendisi Felsefe Enstitüsünü kurmuş ve 1947'ye kadar Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde kalmıştır. Bundan sonra Fulbrigt tahsisatından 1951 ve 52 de gelen, şimdi Mount Holyoke'de bulunan T. W. Reese'i, yine halihazırda Mount Holyoke'de bulunan John Volkman 1952-53 de takip etmiştir. Volkman'ı Smith-Mundt tahsisatından Spaulding Rogers takip etmiş ve kendisi Türkiye'de 1957'ye kadar kalmıştır, şimdi Southern Illinois Üniversitesindedir.¹ Brigham Young Üniversitesinden Mark. K. Ailen, 1957-58 de ve muharrir de ertesi ders yılında kürsüyü işgal etmişlerdir. Fulbright Komisyonu APA Azası tanınmış bir eğitim psikologunu fakülteye göndermeyi mümkün kılmış bulunduğu halde, kürsü şimdi boştur. Tayini son safhalarda durduran teknik teferruatı anlayamadım. Bu hâdisse Türk Kültürünün Psikolojinin gelişmesi için güçlükler gösterdiğine dair hipoteze bir delil olarak kabul edilebilir. Bu şahısların çalışmalarının mühim bir kısmını hâlen Gazi Enstitüsünde Testler ve Ölçme öğrenen, Hüsnü Ciritli derslerinin tercümelerini yaparak tamamlamıştır. Ciritli bir çok Amerikan üniversitelerinde ihtisas yapmış ve Türk okuyucuları için Testler ve Ölçmeler ve Eğitim Psikolojisi üzerine kitaplar adapte etmiştir.

Normann Munn'm Psikolojisi'nin (ikinci baskı 1946) ilk 10 bahsi bir Felsefe öğretmeni tarafından tercüme edilerek 1954'den itibaren Türkçede kullanılabilir hale geldi. 1958'de aynı tercüman, Nadid Tendar, bütün kitabın tercümesini tamamladı. Yalnız Türkçe bilen öğrencilere Batı Tecrübî Psikolojisine iyi bir başlangıç teşkil edecek tarzda resimli izahlara Türkçe baskısında da yer verilmiştir. Şahsî intibam, kitabın bir Batılının ümit ettiği kadar tutunmadığı merkezindedir.

Sön on yıldır Ankara Üniversitesinin bu olgun ve verimli Amerikalılardan faydalanmasına, ve bunların herbirinin kitap, dergi, alet, nadi-ren kullanılan teçizat ve bazı Türklerin hafızalarında kıymetli hatıralar şeklinde bazı miraslar bırakmalarına rağmen, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin diğer bölümlerinde olduğu gibi, mezun öğrenci grubuna dayanan kuvvetli bir Psikoloji birliği ve ananesi ve devamlı ilmi faaliyeti halâ inkişaf edememiştir. Fakültede esaslı Psikoloji ananesi arzulayan

1) Spaulding Rogers'e başka yerden elde etmem imkânsız olan mühim teferruatları bana temin etmesinden dolayı minnettarım. Ankaradan Hasan Tan ve George W. Angell Washington Üniversitesinden E. P. Hollander bu makalelerin ilk müşveddelerini okumuş ve ilâvelerde bulunmuştur.

birçok meslektaşlar, muvaffakiyetsizliği misafir profesörün çalışma müddetinin kısalığına atfetmektedirler. Esas âminin bu mu olduğu, yoksa sonradan münakaşa edilecek diğer bazı amillerin mi daha çok tesir ettiği henüz cevaplandırılmamış bir sorudur.

Psikolojinin Türkiye'ye en büyük faydası, öğretmenler ve okul müfettişleri için eğitim okulu olan Ankara'da Gazi Enstitüsünde ziyaretçilerin ve dışarda-tahsil görmüş psikologların faaliyetlerinden husule gelerek indirekt olmaktadır. Üniversiteler bir sene zarfında 35-70 öğrenciye Psikoloji öğrettiği halde, normal okullar, bilhassa Gazi Enstitüsü Umumi, Çocuk, Ölçme ve Testler, Akıl Sağlığı, Eğitim ve Klinik Psikolojisi dersleri vererek yılda yüz kadar öğretmen yetiştirmektedirler. Eğitim Bakanlığı Gazi Enstitüsü ve diğer yerlerdeki Psikoloji öğretmenlerini, yaz aylarında diğer Türk öğretmenlerine Gençlik Psikolojisi, Rehberlik programları ve Eğitim Psikolojisinde seminerler tertip üzere kullanmaktadır. Türkiye'deki bütün lise talebeleri, tecrübî olmaktan ziyade felsefi mahiyette olan umumî bir Psikoloji dersi okumaktadırlar, ve Amerikan kolejlerindeki öğrenciler ise, tanınmış bir Amerikan ders kitabı kullanarak bizdeki başlangıç derslerine çok benzeyen bir ders görmektedirler. Gazideki ilk Psikologların biri Avusturyadan gelerek bilâhare Amerikaya giden ve orada yayınlarıyla tanınan merhum Egon Brunswik'dir.

Indiana Üniversitesinden Delton C. Beier, Gazide bir yıl kalmış ve hâlen kullanılmakta olan bir ferdî zeka testi meydana getirmiştir. Maryland Üniversitesinde doktorasını yapmış olan Türk Psikologu Hasan Tan, şimdi Gazi'de Psikoloji öğretmektedir. Kendisi son zamanlarda S. L. Pressey ve Francis Robinson'un Psikoloji ve Yeni Eğitim adlı eserini tercüme etmiş bulunmaktadır.

PSİKOLOJİNİN YAVAŞ GELİŞMESİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Türkiyede bulunduğum müddetçe, hem kendime, hem de başkalarına mütemadiyen şu soruyu soruyordum: Psikoloji, gerek İstanbulda gerekse Ankarada nisbeten erken başlamasına ve Batıdan sön derece kaliteli Psikologlar vasıtasıyla intikal etmesine rağmen hiçbir bilim ve teknoloji olarak yerleşmemiştir?

Türkiyedeki Psikolojiyi, bu ilmin Albee'nin (1955) Kuzey memleketlerinde incelemiş olduğu durumu ile karşılaştırmca, henüz bir canlılık ve sistemli zevke erişemediğini görürüz. Türk Psikologları arasında (Kuzey memleketlerindeki aksine) Amerikan dergileri geniş çapta

okunmuş ve sindirilmiş değildir. Talebe seçimi, henüz, birbirini teşvik edecek, ferdi okuma ve araştırma yapabilecek bir ilerlemiş talebe grubu meydana getirecek kadar incelikle yapılamamaktadır. Kuzey memleketlerinde olduğu gibi, Psikologlar veya Psikologlarla talebeler arasında Batıdakine kıyasla çok az bir münasebet vardır. Türkiyede bir Psikoloji Cemiyeti bulunmakla beraber bu cemiyetin sadece ismen mevcut olduğu söyleniyor.

Psikoloji, her iki Üniversitede de, Edebiyat Fakültelerine yerleştirilmiş ve biyolojik veya sosyal ilimlerden ziyade Felsefe'ye bağlanmıştır. Üstelik ders seçimi hususunda bölümlerarası mübadele de pratik bakımdan imkânsızdır. Her iki Üniversitede de Profesörler, Psikolojinin ancak birkaç tane zeki, ilim kafasına sahip ve istekli talebeyi cezhetmesine üzülmüyorlar. Daha iyi talebeler, büyük bir nisbete, itibarlı ve serbest iş bulabilecekleri sahalara girmektedirler. Üniversitelerde Psikoloji daha sıkı bir şekilde teknik ve sosyal ilimlere veya Pedagojiye bağlansa, ve bu sahaların başında bulunanlar Psikolojik görüş ve metodolojinin memleket inkişafında kendilerinin yaptığı yardımı nasıl genişletip arttırdığını görselerdi, şüphesiz, bu inkişaf evvelkinden daha süratli olurdu. Türkiyede ve Ortadoğu'nun diğer bölgelerinde Akademik Psikoloji, inkişaf ettiği yerlerde, okullar, sağlık müesseseleri ve idari hizmetle sıkı bir münasebet kurmuştur. Mesela Page (1959), Mısır'da Psikolojinin ehemmiyet kazanmasını, insanın istihsal gücünü artırmaya yöneltilmiş bir millî politikaya bağlıyor; Keza Wickert (1960) 33 Afrika kolej ve Üniversitesinde Psikoloji bölümü bulunmadığı halde sanayi sahasında 62 ve her sahada çalışan 183 tane Psikologun mevcut olduğundan bahsediyor.

Psikolojinin ağır inkişafı, acaba, eski Katolikliğin skolâstik olmayan ampirik psikolojiye karşı takındığı gibi, İslâmi kültürün mukavemetinden mi ileri geliyor? Derin bir kültürel mukavemetin mevcudiyeti görülmekle beraber, bunun hususiyle çağdaş dinî tavırlarla ilgili olduğunu gösteren bir alâmet mevcut değildir. Kur'an, öğrenme ve aydınlanmaya önem vermekte, ve tahsilli müslümanlar Ortodoks hristiyanlardan çok protestanlara veya reformcu musevilere benzemektedirler.

Bowra (1958) nın bahsettiği ve misafir Profesörlerin de açıkça gördüğü gibi, Doğu ile Batı'nın şiir ve atasözlerine olan iştihakı arasında mevcut kayda değer fark da bir başka hipotez teşkil ediyor. İnsan tecrübesi ve davranışını anlama ihtiyacı acaba daha objektif bir usulden çok, ananevi ve müessir bir şekilde şiire karşı olan bu şiddetli bağlılıkla mı tatmin edilmiştir? Şüphesiz faktörlerden birini bu teşkil etmektedir.

İslâm kültüründeki diğer unsurlar ve, Batılılaşmayı taahhüd etmesine rağmen, Türk ruhunda halâ bir yer işgal eden Osmanlı tarihi de Psikolojinin kökleşmesini güçleştirebilir. Yüksek mevkideki kimselerin sahip oldukları kudret ve otorite ise, demokratik idealleri kabul ettiği halde, herhangi bir Batı memleketindekinden çok daha kuvvetlidir. Ayrıca, ferdî ve kitleden gelen insiyatif henüz kuvvetle gelişmemiştir. Dış kuvvetlere karşı fatalist bir boyun eğme şeklinde bir kültürel temayül vardır ki gerek Atatürk nesli, gerekse ondan sonra gelenler hep bununla mücadele etmişlerdir. Bu türlü attitüdler de ferdî mesuliyet ve yeterliğe mani olmaktadır.

Yukarıda zikredilen faktörlerden birçoğu Türkiyede Psikolojinin yavaş inkişafının izahına yardım etmektedir. Fakat bunlardan muhtemelen en önemlisi, Psikolojinin sanâî-ticarî Batı kültürünün bir veçhesini ifade ettiği vâkiasıdır.²

Liderleri arasında gayet şuurulu bir batılı gayret ve başarısına sahip bulunan Türkiye'de Batılılaşmanın kısa fakat dinamik bir tarihi vardır, ve bu meyanda, daha çok, Batı'nın teknik tarafına önem verilmiştir. Diğer taraftan aynı derecede kuvvetli Şarklı ve Atatürk-öncesi atitüdler de, üniversite talebeleri arasında dahi, rol oynamakta ve insan davranışlarını izah eden Modern Psikolojinin kabulüne tesiri de bulunmaktadır. Neticede, mühendislik sahasındaki teşebbüsler, insan davranışında müessir olan ilim ve tekniklerin (görünüşe göre, Tıp dahil) önüne geçmiştir. İngilizce tedrisat yapan Ortadoğu Teknik Üniversitesinin kısa zamanda Ankara Üniversitesinden daha sür'atle gelişmesi de, Batılılaşma programında Psikolojinin nazari bir ilimden ziyade bir teknik olarak kabul edilmesi lüzumuna işaret etmektedir.

MÜSTAKBEL TÜRK PSİKOLOJİSİ

Genç Türklerin kıymet ve kanaat atmosferi :

Allport (1957) un Amerika ve Avrupa psikolojik nazariyeleri üzerin-

2) Psikolojinin inkişafıyla Batı kültüründeki sanâî-ticarî kompleks arasındaki âşikâr münasebet, «International Directory of Psychologists» de listesi verilen Psikolog sayısının memleketlere göre mukayesesinde görülüyor. Birleşik Devletler (listeye konmamıştır ve psikolog sayısı itibariyle en öndedir) hariç, listenin başında Almanya, sonra Japonya, İngiliz İmparatorluk camiası ve Kanada geliyor. Arada bir boşluktan sonra liste Fransa, Sovyet Rusya, Avustralya ve Hollanda ile devam ediyor. Bunlar, 70 milletten mürekkep listenin en başında olanlarıdır.

de yaptığı tahlil çerçevesinde, Türkiyenin, bugün, teknik sahalarda Amerika'yı örnek almasına rağmen, Avrupai kanaat iklimini daha çok aksettirir olduğu görülmektedir. Talebeler Pozitivizm veya beyin modellerinden ziyade, izahlarını şahsiyet bütünlüğü çerçevesinde yapmaktadırlar. Bugünün Türk Gençliği, Atatürkün Pragmatizmine olan şiddetli tutkunluğunun ortaya çıkardığı İslamî-Avrupai tesirleri aksettirmektedir. Kıymet hükümleri, ve Gillespie ile Allport (1955) un tasvir ettiği daha ziyade içe dönük olan davranışları itibariyle Amerikalılardan ziyade Avrupalı talebelere benzemekle beraber, diğer taraftan da her iki memleket arasındaki alış veriş vasıtasıyla Amerikan gençliğiyle temasdadırlar. Atitüd ve davranışları fazla bir «hareketlilik, canlılık ve ıslahcılık» göstermemektedir.

Tatbiki Psikolojideki inkişaf lar :

İstanbul ve Ankarada eskidenberi sadece okullarda değil, aynı zamanda, tıbbî, sıhhi, idarî ve askerî müesseselerde de kaliteli psikolog ihtiyacının gittikçe daha çok duyulduğu anlaşılıyor. İstanbuldaki Trafik bürosunda ve Devlet Demiryolları İdaresinde birer Psikoteknik laboratuvarı kurulmuş, Ankara Teknik Öğretmen Okulunda da yine böyle bir laboratuvar tesis edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiyedeki okullara yardımda bulunmak üzere bir «Test Bürosu» kurmuştur. Boston Üniversitesinde Ölçme ihtisası yapmış olan George W. Angell bu büroda önce Smith Mundt bursu ile, daha sonra da İ.C.A. tarafından tayin edilmek suretiyle 1956 danberi müşavirlik yapmaktadır. Kendisinden önce aynı serviste Boston'da doktora yapmış olan George A. Prescott, ve ondan sonra da Claud F. Bridges çalışmışlardı. Şimdi bu büronun müdiresi olan Feriha Baymur, Rehberlik doktorası yapmak üzere gittiği İllinois Üniversitesinden henüz dönmüştür. Yakın zamanda, Minnesota'da doktora yapan Kenneth Nelson, araştırma müşaviri olarak büroya tayin edilmiştir. William Kvaracens (Harvard'da doktora yapmıştır) tarafından altı yıl önce tesis edilen bu servis, kuruluşundanberi psikolojik testlerin eğitimde kullanılışı ve kıymet üzerinde öğretmenlere bir hayli bilgi vermiştir. Halen başarı testlerinin geliştirilmesi, Türk lise ve yüksek tahsil müesseselerindeki talebe seçimine yardım ve muhtelif tahsil seviyelerine ait testlerin standardizasyonu üzerinde çalışılmaktadır.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden gelen misafir araştırmacılar vasıtasıyla de Psikoloji ile ilgili bazı enteresan faaliyetler yapılmaktadır. Rhodes'da okuyan ve Ford bursu ile gelip halen Princeton

Üniversitesinde vereceği doktorayı hazırlayan Fred Frey, Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin kıymetleri üzerinde geniş çapta bir araştırma yapmıştır. Sosyal Teknisyen olarak çalışan Betty Shvey, İstanbul Kız Kolejinde bir «Ana Okulu Teknisyenleri Yetiştirme Kursu» kurmuştur. Robert Kolej müdür muavini bulunan A. Allen, Kaliforniya Üniversitesinde doktora yapmış bir psikologdur. Henüz yeni teşekkül etmiş bulunan, ve Amerikan terbiye sistemini takib eden Ortadoğu Teknik Üniversitesi, sadece geçici zaman için Fulbright'la gelen ilim adamlarını değil, aynı zamanda, Kolombia Üniversitesinde M. A. ve Illinois'de doktora yapan Hasan Tan ve Mithat Enç gibi Amerikada yetişmiş iki Türk Psikologunu da kadrosuna almış bulunmaktadır. Sosyal Teknisyenlik, Psikolojiden daha az gelişmiştir. Psikiyatri, psikoterapiye fazla ehemmiyet vermeden, bilhassa İstanbul'da ilerlemektedir. Psikoloji ile henüz pratik bir teması yoktur.

Prothra ve Melikian (1955)'m Arab Dünyasında Psikolojinin durumu hakkındaki teşhisleri; şehirleşme, sanayileşme, kitle halinde istihsal ve tevezzü, sosyal müesseselerde değişme, okur-yazar sayısını ve nüfus başına millî geliri - Psikolojik anlayış ve tekniğin daha fazla kullanılmasını gerektiren faaliyetlerin hepsini - gittikçe arttırmaya doğru giden Türkiye ve böyle bütün diğer milletler için de söylenebilir. Bu memleketler Batıya ve bilhassa Amerikaya bol araştırma bulguları, bir veya daha fazla yıl kendileriyle beraber çalışan profesörleri, hariçte, tahsilini ilerletmeye ihtiyacı olanlara yaptığı yardım ve nihayet kitap ve periyodikleri temin maksadıyla yönelmektedirler. Bu ihtiyaçlara cevap veren Batılılar, içine girdikleri kültür kompleksini anlayarak ve meydana getirebilecekleri terakkî'nin nev'i ve sürati hakkında realist görüşlere dayanarak çalışmalıdır: Aksi halde, hayal kırıklığına uğrayacaklar ve gittikleri memlekete yardım için harcadıkları gayret boşa çıkacaktır.

Türkiye ve komşuları, asırlarca evvel inkişaf etmiş ve kendi halkını dünyanın sabırlı, anlayışlı, duygulu ve kültürlü vatandaşları olarak beslemiş olan kültürleri vasıtasıyla Batı Dünyası ile teması temin edebilirler. Kalbi Doğuda, kafası Batıda olan bu muhitte Batılı kıymet sistemi daha itinalı bir tartma, değerlendirme, ve inkişafa zemin bulabilir.

B İ B L İ O G R A F Y A

- ALBEE, G. W. Psychology in the northern countries. *Amer. Psychologist*, 1955, 10, 82-83.
- ALLPORT, G. W. European and American theories of personality. In H. P. David and H. V. Brackew (eds), *Perspectives in personality theory*. New York: Basic Books, 1957. Chap. 1.
- BOWRA, C. M. Poetry and tradition. *Diogenes*, 1958, 22, 16-26.
- GILLESPIE, J. M., and ALLPORT, G. W. Youth's outlook on the future. New York: Doubleday, 1955.
- JACOBSON, E. H. (Ed) *International Directory of Psychologist*. Netherlands: Royal Van Gorcum, 1958.
- LEHNER, G. F. J. Psychological training facilities in Austria and West Germany. *Amer. Psychologist*, 1955, 10, 79-82.
- MİLES, W. R. (Ed). *İstanbul Üniversitesi Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*. Vol. 1. İstanbul: Baha Matbaası, 1956.
- PAGE, H. E. Psychology in Egypt. USN ONR tech. Rep., 1959, No. ONRL-24-59.
- PROTHRO, E. T., and MELİKIAN, L. H. psychology in the Arab Near East. *Psychol. Bull.*, 1955, 52, 305-310.
- RAZRAN, G. Psychology in communist countries other than the USSR. *Amer. Psychologist*, 1958, 13, 177-178.
- SUMMERFIELD, A. Clinical Psychology in Britain. *Amer. Psychologist*, 1958, 13, 171-176.
- WICKERT, F. R. Industrial Psychology in Africa. *Amer Psychologist* 1960, 15, 163-170.
- ZAJONC, R. B. Psychology in Poland. *Amer. Psychologist*, 1957, 12, 730-733.